

MİTLERİ TANIMLAMAK ÜZERİNE*

Yazan: G.S.KIRK

Çev: Kadriye TÜRKAN**

Mitlerle ilgilenen bilginler arasında hiçbir grup, klâsik araştırmacılardan daha çok yazmadı. Bununla birlikte onlar, genel olarak öncelikle Yunan ya da Romen mitleriyle ve onların eski yakın doğudaki benzerleriyle ilgilendi. Buna rağmen, birkaçı genel anlamda miti düşünmeye cesaret etti. G.S.Kirk, Cambridge Üniversitesi'nde, Yunan profesörüdür, geniş ölçüde mit teorileri konusunda okunur ve onun sofistikt tartışması, miti tanımlamadaki zorluklara yardımcı bir perspektif sağlar ve makalelerine Profesör Bascom ve Hanko tarafından yazılanları da ekleyerek zenginleştirir. Kirk hakkında daha etraflı bilgi için, bakınız; *Myth: Its Meanings and Functions in Ancient and Other Cultures* (Berkeley and Los Angeles, 1970). Profesör Kirk'ün mit teorisini Yunan mitlerine uygulaması için bakınız. *The Nature of Greek Myths* (Baltimore, 1974).

İlk felsefi düşüncenin, Yunan mitolojisi ile ilgisini savunmaya gerek yoktur. Bu düşünce, mitin dominant bir faktör olarak devam ettiği kültürel çevrede, Cornford'un gösterip en azından Plato'ya gelinceye kadar geliştirdiği gibi mitolojinin geçmişinde ortaya çıkar.

Makalemizde bahsedeceğimiz şeyler, edebî varyantlardaki mitlerle ilgili değildir. İlk ve belki de önceki edebî formlardaki mitleri anlamak, ortaya konan önemli metodolojik ilkelerin oluşturulmasıyla ilgilidir.

Şüpheyi yer bırakmayacak şekilde, M.Ö. yedinci yüzyıl içinde, genel olarak okur-yazarlık yayılmadan önce başlıca Yunan mitleri oluşturulmuştur. Homer, Hesiod, Stsichorus ve diğerleri, bir tür bağlantı ve tutarlık sağlamaktadır. Ancak kahramanlık maceralarını olduğu kadar ilâhî ortaya çıkışı anlatan temel konular, en azından Miken'lere ait gibi görünür ve muhtemelen çok daha önceki zamanlarda ortaya çıkmıştır.

Bu ilk mitlerin oluşturulmasıyla ilgili anlayış tarzımız, olması gerekenden eksiktir, hemen hemen hiç yoktur. Fakat, genel olarak hem mitleri ve onların muhtemel fonksiyonlarını sınıflandırmadaki karışıklık, hem de Asya ve Mısır paralellerindekilere değer biçmedeki isteksizlik, onların sadece bilinen handikapları değildir. Mitlere, genel yaklaşımdaki bu yetersizlik, H.J.Rose'unkilerde olduğu gibi tanımlayıcı araştırmalara karşı duyulan belirgin memnuniyet, şu anda adını vermekten kaçındığımız birçok saçma araştırmaya karşı hoşgörü,

Fontenrose'un Python'una olduğu gibi önemli ama zor katkılara karşı duyulan ilgisizlik (ve bunları gözden geçirmedeki başarısızlık) bunlar, pek çok klâsik araştırmacının ya hala varolan ilgisizlik yüzünden ya da Jane Harrison, A.B.Cook ve Gilbert Murray'ın zamanlarında yaşanan bıkkınlığın etkisiyle mit problemleriyle ilgilenmediğini gösterir.

Klâsik araştırmacılar, mitlerdeki

* Bu çeviri; G.S.Kirk'ün "On Defining Myths" başlıklı, *Sacred Narrative-Readings in the Theory of Myth* (Ed. Alan Dundes), University of California Press, Berkeley-Los Angeles-London, 1984, s. 53-61, makalesinden yapılmıştır.

** Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Araş. Gör.

genel imaları ihmal ederken; antropologlar, din tarihçileri ve psikologlar ise birebir araştırmalarda bulunmaktadır. Maalesef pek çok bilgin, dogmatik ve fazla güvenli işlemlere yönelmekte ve bazı temel sonuçlardan sakınmaktadır. Bunun ötesinde fikirleri, Yunan mitolojisinin diğer bütün mitler için, bir model oluşturduğu konusunda yanlış bir şekilde etkilenir. Klâsik araştırmacılar, kontrol ve dikkat konusunda çok az katkıda bulunmuşlar ve aslında diğer alanlardaki mitler konusunda yapılan çalışmalarından da habersiz kalmışlardır.

İlerlemedeki en büyük ana engellerden biri, öncelikle bu mitlerin, bazı kök ve fonksiyon özelliklerini ve mitolojiyi takip için öğrencilerin, mitin benimsediği bütün teorileri bilmeleri gerektiği önyargısı (pek çok alanda) bu gün de hala çok güçlü olan bir önyargıdır. Sonuçlar, bunun gibi evrensel teorilerdir. Bu teoriler, on dokuzuncu yüzyılda, doğal mit ekolünde olduğu gibi (Bütün mitler doğal süreçlerin bir yansımasıdır) ya da Andrew Lang (Onlar, öncelikle etiolojiktir) veya Malinowsky (Onlar, etiolojik değil, fakat sosyal gerçeklerin ve inançların tastik ve şartıdır) ya da Jane Harrison'un; Robertson Smith ve J.G. Frazer'den geliştirdiği (Bütün mitler, yanlış anlaşılabilir ritüellerden ortaya çıkmıştır) ya da Freud'da (Onlar da rüyalar gibi bilinçsiz korkuların ve arzuların yansımasıdır) veya Kluckhohn'un; Freud ve Durkheim'den geliştirdiği (Onlar, vesvese gibi ritüellere paralel olarak endişeye karşı uydurulmuşlardır) ya da Jung (Onlar, kolektif bir bilinçsizliğin ifadesidir ve düşünce ve semboller kavisli örneklerle sınırlandırılmıştır) ya da Ernest Cassirer'de (Dünyadaki özel durumlara verilen heyecan verici cevaplardır) veya Raeliffe Brown'un; Malinowski'den

geliştirdiği (Onlar, sosyal düzen mekanizmalarıdır) Levi Strauss (Bütün mitler toplum ve düşüncede genel yapıyı oluşturmaktadır) ya da Eliade'nin; Malinowski'den geliştirdiği (Bunların fonksiyonu da yaratıcı geçmiş, geçici olarak eski haline geri döndürmektir) ya da V.W.Tuurner'in; Durkheim ve Van Gennep'den geliştirdiği (Mitler, normal hayatı özgürlükçü bir şekilde yeniden oluştururlar) evrensel teorilerdir.

Bu evrensel teorilerin her biri (ve bunlardan hiçbiri sadece tek tip bir miti şart koşmaz ya da sadece bunun için geçerlidir) tespit edilmiş kök ve fonksiyonları ile uyuşmayan bir çok mit örneğinden bahsedilerek inkar edilir. Gerçekten, bizzat mitteki bu terim gevşekliği ve ortak kullanımdaki uygulama biçimine (hatta başka bir taraftan halka ait anlamıyla "uydurma" gibi uygun özgün tanımlar sunacak uzmanların başarısızlığı, bırakın farklı kültür ve farklı dönemleri, tek bir toplumda dahi farklı motifleri ve uygulamaları olan karmaşık bir olgu olduğunu öne sürmektedir. Pek çok belirgin örneğin herhangi bir şey gibi, örneğin; "sözlü edebiyat" gibi ele alınması gerektiğini belirterek, bu olası çok şekilliliği suni olarak kısıtlayan ya da tümüyle inkar eden her genel teorinin yanlış olması olasıdır. Formalistik tanımlar, (örneğin "mitler doğru olduğuna inanılan masallardır" ya da "mitler, tarihi zamanların ötesinde yaşanmış masallardır" gibi) özellikle folklorcular tarafından rağbet görür ve bir kez daha hiçbir geçerli neden olmaksızın, önemli parçalar olan bu mitolojik unsuru, *prima facie*'yi dışlarlar. Bunun da ötesinde onlar, mitlerin tabiatı hakkında bize çok az şey anlatır; ve bir karakteristiği, hem de çok doğru olmadan ayırır. Bununla birlikte, bu türün faydalı tek bir sınıflandırması

Malinowski tarafından ortaya konan; mitler, lejantlar ve efsaneler arasında yapılan ayırım –yani tarihi olmayan masallarla tanımlanabilir ve açık tarihi unsurları içeren ya da özellikle olayları tarihselleştiren masallar arasındaki ayırımıdır. Bir bütün olarak İliad, genel anlamda mit olarak sınıflandırılabilir, Yunan mitolojisine dair araştırmalarda yerini alır. Her olayda geniş bir kategori oluştururken çok eleyici olmaksızın, çok liberal olmak konusunda söylenecek çok şey vardır. Fakat İliad, aynı zamanda geleneksel, tarihselleştirilmeyen masallardan çok farklıdır, ister Tanrılar ve kahramanlar hakkında olsun, Heracles veya Perceus ya da en eski tanrılarda olduğu gibi.

Hatta mitik ifade teorileri (yani bunların anlamını bir tür psikolojik metotla tanımlamak, genellikle bilinçsizlik, bu mitlerin artışına sebebiyet vermektedir) uygulamada evrensel olabilirler ve şüphesiz ki, şu ana kadar ileri sürülenlerin hepsi aykırı örneklerle geçerliliklerini yitirmişlerdir. Morfolojik ve fonksiyonel varsayımların büyük kısmı örneğin, hatalı etimoloji başlığı altında bile, pratik imtiyaz türü kullanımlardan, insan varoluşuna dair soyut ikilemlere verilen cevaplara; ya da imgelem terimleriyle basit isteğin yerine gelmesi durumundan yaşam düzenindeki fantastik değişikliklere kadar, mit oluşumlarının zihni ve psikolojik süreçlerinin bizzat kendilerinin çeşitli olduğunu ortaya koyar.

Bununla birlikte mitlerin, bazı genel ve evrensel nitelikleri, olmalıdır ki; (daha Plato'ya ait bir dille) bu nedenle biz, onları bu genel isimleriyle ayırabiliriz. Hiç olmazsa mitlerin, masallar, hikâyeler olduğu konusunda fikir birliğine varılacaktır. Bu, sözcüğün Yunanca'daki anlamıdır, bu durumda kullanım ve eti-

moloji uyum içerisindedir. Diğer özellikleri ne olursa olsun, örneğin; bir şahıs veya nesnenin sade bir tanımını, bir dua ya da ilâhî, bir mit olarak kabul edilebilir; bir ilâhînin birçok Homer ilâhîsi gibi bir mite gönderme yapabilmesine rağmen, mit olarak tanımlanamadığı gibi. Az veya çok gerçek tarihsel bir olay da, bir mit değildir. Bununla birlikte, eski zamandaki (ilk çağdaki) Croesus hikâyesi gibi, o ilerde mitik bir karakter alabilir. Sosyal bir problemin psikolojik analizi ya da meşru bir karakter de mit değildir. Bunlar mit değildir, çünkü bunlar masal da değildir; sadece bazı mitlere benzer amaçlarla hizmet edebilirler. Mit bir hikâyedir ve bu herhangi bir tanımın en temel şartıdır. Hatta bir hikâyenin fikri bile, biraz belirsizdir. Örneğin Hesiod'un beş ırkın miti, *Works and Days*, bir hikâyedir ya da değildir. Fakat genel konuşmak gerekirse, bir hikâyeye belirgin bir sonucu olan dramatik bir yapı olarak kabul edilir ve pek çok mit de bu cinstendir.

Eğer bütün mitler hikâye ise, bütün hikâyeler, mit değildir: Örneğin; bir roman da mit değildir, bir Hıristiyan kıssadan hisse hikâyesi de mit değildir, bunların mitin unsurlarını içine alabileceği inkar edilmemelidir. Mitler, pek çok insanın kastettiği "ilkel", yapmacık ve edebî olmayan hikâyelerdir-bu hikâyeler ki, eğitilmiş olmayan kültürlerde anlatılırlar-elinde kalemi ile bireysel bir yazardan ziyade, anonim hikâyeye anlatıcıları tarafından geliştirilmişlerdir.

Antik çağlardan günümüze gelen her hikâyenin, en azından geleneksel olması gerektiğini, sözlü olarak kurulduğunda bile, nesilden nesile geliştirilerek ileride kaydedildiğini biliriz. Hesiod ve Homer'deki mitlerin bir çoğu böyle korunmuş olmalıdır. Yazı bulunmadan ön-

ceki döneme ait acayip hikâyeleri, okur-yazarların yakalaması muhtemeldir, fakat bu geleneksel değildir, yani yazının yaygın hale geldiği döneme benzer şekilde yarı okur-yazar ortamlarda da her zaman okur-yazar olanlardan, olmayanlara etkileşimler vardır. Bu, yarı okur-yazar toplumlardakine benzer şekilde, yazının kullanıldığı zamanların keşfidir. Bazı geçişler, her zaman okur-yazar olmayandan, okur-yazarlığa olabilir. Antropologlar da hikâyeleri, okur-yazar olmayan aşiretler arasından gözetleyerek kaydederler, bu geleneksel değildir. Gerçekte, antropologların ziyareti ile yaşayan anlatıcılar, bunları uydururlar. Bununla birlikte bu hikâyelerin büyük çoğunluğu, okur-yazar olmayan bir çevreden, okur-yazar olana geçmektedir ve geleneksel alanlardır. Her şeyin ötesinde oldukça geleneksel olan, çoğu okur-yazar olmayan topluluklarda geleneksel hikâyeler, her zaman yeni buluşlardan sayıca üstün olmuşlardır, onları değişmez yöntemlerle, ihtimamla işleyerek ve uyarlayarak kendi himayelerine aldıkları inkar edilemez.

Bununla birlikte antropologların, günümüzde beğendiği değişik ve temel bir tanım vardır ki, bu da “mitlerin kutsal hikâyeler” olduğudur. Bunlar geleneksel hikâyeye fikrinden ayrı tutulamaz, fakat çok daha ileriye gidildiğinde sadece bir tür geleneksel hikâyeyi kabul etmektedir. Fikrimce, bunlara ilave edilen özel olma durumunun avantajları yoktur. Geleneksel hikâyelerin bir çoğunun kutsal olduğu doğrudur. Onlar, tanrılar ya da ruhları ilgilendirmektedir. Örneğin; kozmogonik mitlerin çoğunda, meşhur bir sınıfın kutsallığı sezilmektedir. Fakat diğer hikâyeler, aslında tanrıların tamamı hakkında değildir. Kutsalı ya da tabuyu saklamaya destek vermemekte-

dir. Hera zulmetmiş ya da Athena yardım etmiş olsa bile kutsal olan, Heracles hakkındaki hikâyelerin birçoğu, faydalı bir bakışa sahip değildir. Dünyanın ilk günlerindeki dekor, bu eylemlerin tanrı tarafından önerilmiş olmasına rağmen, Deucalion’un, dinlenen adamın omzunun üzerine attığı taş, belirli kutsal hikâyeler gibi faydalı değildir ve sonuç olarak, bu selin sebebi ilâhîdir. Okur-yazar olmayan topluluklardaki geleneksel hikâyelerin çoğu genellikle çok dinidir, doğüstü unsurlar taşır ve bu durumda “doğüstü”, “ilâhî” anlamına gelir. Fakat doğüstü olan her şey de kutsal değildir. “Kutsal” teriminin tatbiki, ihtisas sahibi antropologların ve tanınmış fonksiyonalistlerin baktığı bu mitlerin sosyal yapıyı ifade etmesi, bizi şaşırtmamalıdır ve sonuç olarak, kabile içindeki yaşamda merkezi önem taşır ve bundan dolayı kutsaldır. Kısaca, her ne kadar birçok farklı kültürdeki pek çok mit, tanrıları ve diğer kutsal varlıkları ya da yaradılış dönemini ilgilendirirse de tamamı, bunu uygun bir yolla yapmaz ve bundan dolayı aslı olarak bu nitelikteki odaklanma da aldatıcı olabilir.

Mit’in geniş bir tanımlamasını “geleneksel sözlü hikâyeye” olarak değerlendirmek tek güvenli tanımlama gibi görünmektedir. Hatta bu modern mitin anlamındaki önceden bahsedilen Croesus hikâyesinde olduğu gibi, kısmen edebî kısmen tarihsel gelişmeleri dışarıda bırakır. Fakat bunlar ve benzer olaylar, akla uygun ikinci derece formlar gibi görünebilir ve mitlerin temelini kurmak, ilk fenomenden itibaren varoluşu sezme, yorucudur. Kendine özgü yazarlık ve kullanılan yazının sadece formu değil, hayali ve duygulusal içerikli hikâyelerin şekli ve mite karşı akademik ve bilinçli yaklaşım ki, bunlara M.Ö. yedinci yüz-

yılda Yunan'da rastlanabilir, bunlar bahsi geçen bazı temel nitelikleri yıkma eğilimindedir.

Geleneksel hikâye olan mitlerle ilgili temel düşüncede kendine ait imalar vardır ve bunların tanımı çok ayrıntılı olduğu taktirde kendini saklama eğilimindedir. Bu hikâyelerin özel kullanımları ve türleri ne olursa olsun, geleneksel özelliği ve anlatıcı gücü içine almayabilir. Geleneksel olmak ve geleneksel kalmak için bir hikâyenin nesilden nesile devam eden bir çekiciliğinin olması gerekir. (Gerçi, belki de vurguda küçük bir değişiklik yaparak) : ya da sadece basit bir hikâye olarak, çünkü o, çok düzgün ve zorlayıcı ya da özel bir uygulama veya uygulamaları olan hikâye açıklayıcı olarak, problem çözücü olarak, onaylayıcı olarak, psikolojik özgürlük sağlayıcı olarak, ve benzeri şekillerde farklı vurgular getirilebilir. Bir mit her zaman değişir ama hikâyesel ana yapısı aynı kalır. Sık sık birçok geleneksel sözlü hikâye olaylara dayanıklılığı yüksek ve zayıf fantastik özden dolayı pratik, duygusal ya da fikri uygulamaları üstüne almamaya yönelir ki, onları Marchen ya da halk hikâyesi olarak niteler. Temaları daha yoğun ve hayali olaylarla örtüştüğünde bunları mit, genel başlığı altında ele almak gerektiğinin inkar edilmemesi mantıklı bir davranıştır.

Geleneksel sözlü hikâyeler olarak, temel niteliklerinin dışında mitler, bir çok form ve işlev taşırlar, tanrılar ve ritüellerle birleştirildiğinde, isim sahibi olanlar, unvanlar, kurumlar ve inançlar, çeşitli seviyelerdeki varyasyonları açıklayıcı olarak ve çeşitli yollarla problemi keşfederek, ve çeşitli yollarla problemi hafifleterek, değişik türlerde duygusal ve mantıksal rahatlama ve destek sağlar. Mitin hiçbir tanımı, onların müm-

kün kullanımlarının tamamını kolayca gizleyemez, bunlar birbiri ile örtüşür, fakat uymazlar. Daha önce de ortaya konduğu gibi farklı kullanımlar, farklı ilgiler, metotlar ve anlatıcı açısından farklı imgeler ve dinleyicilerde farklı bir tepkiye yol açar: Bireysel ve kolektif duygular arasındaki düşünülmüş ve spontane icatlar arasındaki oyunun varyasyonu. Bu sürekli faktör, hikâyelerin kendi yapılarıyla ilgili farklı tanımları kabul etmektedir: Örneğin, Prometheus'un Aeschylus'da, Hesiod'dakinden farklı bir rolü, hatta okur-yazarlık öncesi dönemden de daha farklı bir rolü vardır.

Mitik ifadelerin evrensel teorilerinin reddi, evrensel mitik fonksiyonların reddedilen sonuçları gibi reddedilmiştir ve efsane yaratıcı düşüncenin konseptine bazı önemli imaları olmuştur. Aslında bu pek çok zayıflığı olan bir kavrama, bir nokta daha eklemektir. Eğer insan kültürü bir bütün olarak kabul edilirse, ister eş süremliler, isterse art süremliler olsun, kendi derecesi içinde olduğu kadar mantık çeşidi için de varyasyonları gözlemlenir. Fakat gerçek olmayan her şey, mitik değildir ve her şey de gerçek değildir; ya da irrasyoneldir, bunlar gerçek gibi şurlu muamele de değildir. (Thales'ten bir süre sonra genellikle Batı geleneğinde başlayan) tamamen rasyonel düşünce ile rasyonel olmayan ya da mit yaratıcı düşünce arasındaki kutuplaşma, mantıksal olarak savunulamaz ve tarihi açıdan saçmadır. Thales'ten ve hatta Homer'den önceki Yunanlılar, tümü somut olmayan pek çok konu üzerinde mantıklı düşünmekte yetenekliydi. Bir tür hayali sisin etrafında dolanarak, kendi tecrübelerinden elde ettikleri nesnelere mistik kalımlarla ilişkilendirerek Tylor'un, Levy Bruhl ya da hatta Durkheim, hayal ettiği vahşilere benzemez.

Düşünce süreçlerinin uygulandığı sorunlar göz önüne alındığında, Homer'de tanımlanan, düşünülen süreçlerin bir çoğu mükemmel olarak Aristotile ya da Wittgenstein'de tamamen kabul edilir. Bu ne anlama gelirse gelsin, mit yaratıcı düşünceye benzemez ve soyut düşüncelerin pek çoğunda da ilk Yunan düşünce tarzı, tabiatı gereği mitik değildir. Soyutlama ve kavramsallaştırmanın farklı safhaları vardır. Bazı bireyler, somut örneklerle ve diğerlerinden daha çok görsel şekillerle düşünür, aynıysa guruplar için de geçerlidir. Mantık kuralları yavaş gelişir ve hatta tamamen rasyonel bir toplumda, kendine ait kuralları olan şairleri ve müzisyenleri vardır; şu da kesindir ki, toplumsal mantıksızlıkları olur. En azından Paleolitik çağdan beri hiçbir toplum pratik usa vurum olmaksızın varolmamış, ya da mitik veya mistik uygulamalara ve tecrübeye dayanmamıştır. Homer zamanında (ya da Thales, veya Sophists, veya Aristotile, gelişmenin daha ileri aşamalarını isimlendirir) Yunan'da onları olağandışı zengin mitolojisiyle kuvvetle etkilendi ve tecrübeden doğan kesin görüşlere bakarak, onu bir model olarak kullandı. Hatta bu, mitler yaratarak kendini ifade eden düşünce türü anlamında, "mit yaratan düşünceden"-ki bu bana göre ortak bir uygulamadır-ayrılır. İster tarihi, ister hayali olsun; özel örneklerin kullanımını, teorik soyutlamayı engeller, ama tam olarak mit yaratıcı olmayan düşünce şekillerinden ayrıldığından emin değilim. Gerçekten, bir çok Aristo öncesi, Yunan düşüncesinin özel karakteristiği mitik nitelikte değildir, fakat onun farkı, bir şekilde dinsel nitelikte olmasıdır.

Mitosları tanımlama problemine yaklaşım, burada tavsiye edildiği gibi en azından esnektir; diğer yaklaşımların yanlış olduğunu (farklı evrensel teoriler-

de başlıca örneklenen) ima etmez. Onların mümkün kabulleri, mitlerin bazı sınıfları için esasen doğru iken, diğerleri için aldatmacadır. Malinowski'nin karakter olarak mit fikri, bazı mitler için kesinlikle doğrudur ve Eliade'nin fikri, bazı durumlar için uygulanabilir ki; bu fikir, mitlerin dünya tarihi içerisinde yaratıcı bir safhayı yeniden oluşturduğuna dayanır (hatta karakter mitoslarının bazı örneklerini kapsar). Diğer mitler, sosyolojik ve psikolojik sebeplerden dolayı, şüphesiz tecrübeyi yeniden yapılandırma ile ilgilenir. Bütün mitlerin, bir görevi olduğu teorisi, yanlış bir teoridir. Levi Strauss, bana bu tartışmada haklı görünür. Bunun birçok Brezilyalı için anlamı ve komşu mitosların, onlarla yapısal ilişkileri bulunmaktadır. Bu yerlilerin sosyal formlarını korudu ve geliştirdi. Onun haklı olmadığı yer ise, tüm mitlerin bu şekilde davrandığı ve alt yapının insan aklının evrensellerinden biri olduğu fikridir.

Açıkça esnek yaklaşımın bu türü, eklektizm yöntemine uygundur ve ben (E.R. Leach in The New York Review of Books, Ocak 28, 1971, p.45) yazıda E.R. Leach tarafından herkesi haksız yere övmekle suçlandım ki, bu listede Müller, Kerényi, Dumezil, Stith Thompson var. Ben, onlara hiçbir şekilde imtiyaz geçmedim, hatta çok bilinçsiz bir şekilde onlardan bahsetme konusunda yetersiz kaldım. Ne var ki, önceki araştırmacı ve düşünürlerin, kötü anlamda eklektik olarak sunulması, ve geçerli görüşlerin, kötüleme yaklaşımında bulunarak reddedilmesi açıkçası akılsızlıktır. Başkalarının fikirlerini kendine ait değeri olmadan mekanik bir şekilde birleştirmekle, bazıları arasındaki bağlantıyı bulmak farklıdır ki, bunun en büyük hatası da evrensel olma iddiasını taşımasıdır. Mitlerle ilgili her şeyin tamamen yanlış ol-

ması gibi buna eş değer olarak; onlarla ilgili her şeyin doğru olması da tuhaftır. Bu alandaki gelişme miti, genel bir kategori olarak, kabul etmekle olur. Bunların içindeki özel formlar ve fonksiyonlarda değişik türdeki açıklamalara ihtiyaç duyar. Mite uygulanan analiz, hem çok yönlü hem de esnek olmalıdır, bu eklektizm korkusuyla ve şekilsel sınırlandırmalardan dolayı, önceki fikirleri reddetmemelidir.

Diğer taraftan bir mitin, farklı açıklanmasının toleransı, aşırıya kaçabilir ve ben aşırı kararlılık düşüncesinin kullanımında bunu tehlikeli buldum. E.R.Dodds tarafından, psikologlardan, özellikle problemleri tanrısal benzettiği ve Homer'deki insan motivasyonu dolayısıyla, fikirlerden faydalı bir tanesi ödünç alınmıştır. Helen'in korkak Paris'le yatması gibi bir hareket, ya da karar hem dini baskıların, hem de insani ya da pratik nedenlerin sonucu olabilir. Bir mitte değişik sebeplerden kullanılabilir ve birbirini içine alan belirli bir vurguya sahip olabilir. Ne var ki, bu aşırı sınırlama, hangi uygulamayı bizim benimsediğimiz ya da hangi sınırlı uygulamaların, diğerlerini dışarıda bırakacağı gibi konuları, ima için kullanılmamalıdır. Georges Devereux, bu konuma tehlikeli bir şekilde yaklaşır ("La Naissance d'Aphrodite") to Melanges offerts a Claude Levi Strauss, ed.J.Pouillon and P.Maranda (Paris,19709,p.1230). Orada herhangi bir mitin, herhangi bir rüyaya benzediğini tartışır, "belirlenenin ötesinde"dir ve bu nedenle, tek bir açıklamadan daha fazla açıklaması vardır. Yineleyebiliriz ki, evrensellik şüphelidir: mitin, bir halk hikâyesi tipi, örneğin; diğer yüzeylerde olmayan hikâyeyi anlamak ve işletmek olabilir. Devereux, kendi seviyesinde teknik tartışmalar haricinde, hiçbir belirli tür açıklamasının reddedi-

lemeyeceği fikrini savunmaya devam eder, mesela; bir psikolojik açıklamanın, başka mantıklı açıklamalarla reddedilmeyeceğini savunduğu gibi. Doğru anlaşıldığı zaman onun ilginç olmasına rağmen Devereux'un seçilen örneğinde, mitle form olarak bağlantısı olmayan, psikolojik bir açıklama sunduğuna inanırım. Kararlılıkla dolu olduğunda tehlikeli gelir, psikolojik ya da sosyolojik ima ile fazlasıyla karışır, Devereux'un ima ettiği gibi bu mitin, iç psikolojik uygulamasından çok, dış sosyal uygulaması daha dengeli olacaktır. Muhtemelen Levi Strauss'ın, çok biçimsel ve az inandırıcı yapısal bir tavizidir. Fakat hiçbir olay, mitleri farklı motif ve işlevleriyle kendi içlerinde birbirlerine benzemelerine rağmen çiftleştiremez. Bazı mitlerin psikolojik işlevleri, muhtemel sosyal işlevleri değildir. Labirentten kaçışın hikâyesi, muhtemelen özel psikolojik imalar olmaksızın, birçok sosyal imalara sahip olacaktır.

En azından Devereux, mitlerin analizinde esnekliğe ihtiyaç duyar ve onların tüm mümkün ya da olası işlevlerini ve niteliklerini kaydeder. Diğer yandan, birçok klâsik akımcı, ilginç olmayan, önemsiz ya da her ikisi, mitolojinin teorik araştırmalarını hisseder görünür ve herhangi bir açıklamanın sağladığını memnuniyetle kabul eder, o zayıf da olsa egzotiktir. Jungian'ın arka tipleri ve Harrisonian, yıl ruhlarını canlandırarak, bu düşünce için, sürekli yenileşme için hayatlarını verirler.

Sonuç olarak; yukarıda bahsi geçen yorumların, ilk olarak özünde metodolojik olduğunu tekrar ediyorum ve şiir ve mitlerin fantezisiyle ilgili söyleyeceğim çok az şey olduğunu belirtiyorum ki, bunlar tartışmanın ilk safhasında yer alır.